

محتشم؛ برای پسر حسین مرثیه ای بسرای

۱۰ آبان ۱۳۹۴ ساعت ۱۹:۱۲

شمس الشعراى كاشانى، حسان العجم، مولانا سيّد كمال الدين على فرزند خواجه مير احمد كاشانى متخلص به محتشم، شاعر اوایل عهد صفوی و از معاصرین شاه طهماسب صفوی بوده است.

محتشم كاشانى در حدود سال ۹۰۵ ق در كاشان متولد شد، نژادى به ۹۱ سال زیست و به سال ۹۹۶ ق در زادگاه خود، به دیار باقى شتافت. محتشم، پس از تحصيل مقدمات علوم زمان خود به «شعربافی» پرداخت که در اشعار عدیده ای به این حرفه خود اشاره کرده است. وی به دلیل درد مزمن پا، سفرهای زیادی نداشته است. ولی در شمار سفرهای او، چند سفر به اصفهان، عتبات عالیات و خراسان را نوشته اند و قصاید او در این سفرها خواندنی است.

محتشم اشعاری در مدح سلاطین و شاهزادگان صفوی، به ویژه شاه طهماسب و فرزندان او سرود. همچنین شش رباعی در تاریخ جلوس شاه اسماعیل دوم به سلطنت سروده که مشهور است و از آنها ۱۱۲۸ ماده تاریخ به دست می آید، چنانکه وقار شیرازی (متوفی ۱۲۹۸ ق) رساله ای در شرح این شش رباعی نوشته است. به علاوه محتشم در دوره گسترش روابط شعراى ایرانى با شبه قاره هندوستان می زیست و با اینکه خود به هندوستان نرفت، ولی اشعاری توسط برادرش عبدالغنی به نزد سلاطین آن خطه فرستاده شد. محتشم در سال ۹۹۶ ق درگذشت. مدفن وی در كاشان مشهور است و حتى محلّه ای که این مدفن در آن است به نام «محلّه محتشم» شهرت دارد.

به گفته اسکندر بیک منشی، زمانی که محتشم قصیده ای در مدح پری خان خانم (دختر شاه طهماسب) سرود و خبر آن به شاه طهماسب رسید، وی را به سرودن اشعاری در مدایح، مراثی اهل بیت عصمت تشویق کرد. پس از این تشویق، محتشم ابتدا در استقبال از هفت بند ملاحسن کاشی ترکیب بندی در مدح حضرت علی (علیه السلام) سرود و سپس شبی در عالم رؤیا به خدمت امام علی (علیه السلام) رسید و امام از او خواست تا در مصیبت حسین (علیه السلام) مرثیه ای بسراید با این مطلع «باز این چه شورش است که در خلق عالم است». پس مرثیه سروده شد و از همان روزهای آغازین، مورد توجه و استقبال قرار گرفت و تا به امروز مرثیه ای به این درجه از شهرت و سوز و اثر پدید نیامده است.

مرحوم شیخ عباس قمی می نویسد: «محتشم شاعر، صاحب مراثی معروفه که در جمیع تکایا و مجالس ماتم اباعبدالله الحسین (علیه السلام) بر در و دیوار آن نصب شده است و گویا که از حزن و اندوه آن اشعار نگاشته شده یا از خاک کربلا سرشته شده

است. این اشعار، مثل مصیبت حضرت اباعبدالله (علیه السلام) به هیچ وجه مندرس نمی شود و این کشف می کند از عظمت بزرگی مرتبت و کثرت معرفت محتشم».

این ترکیب بند تا به امروز لطف خود را که ناشی از صفا و صداقت حقیقی آن است از دست نداده است. بعد از محتشم شاعران مرثیه گوی چیره دست بسیاری به استقبال از او ترکیب بندها سرودند و لیکن هیچکس نتوانسته است برتر از آن بسراید. دیوان محتشم مشتمل بر: قصاید، غزلیات، مراثی، مدایح، قطعات، رباعیات و مثنویات می باشد که قسمت قصاید را «جامع اللطایف» و قسمت غزلیات را «نقل عشاق» نامیده است.

منابع:

۱- ذبیح الله صفا، تاریخ ادبیات ایران، ج ۵: ۷۹۳.

۲- مدرس تبریزی، ریحانه الادب، ج ۵: ۲۲۶.

۳- شیخ عباس قمی، هدیه الاحباب، ج ۶: ۲۵۲.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۲۸۴۴/بسرایی-مرثیه-حسین-پسر-محتشم>